

ХАНС КРИСТИАН АНДЕРСЕН ИБ И ХРИСТИНКА

Превод от датски: Светослав Минков, —

chitanka.info

Недалеч от рекичката Гуденау в Северна Ютландия — в гората, която расте по двата ѝ бряга и се простира навътре в страната, се издига като дълъг насип едно голямо възвишение. Малко на запад от това възвишение се намира селска къща, заобиколена с ниви, чиято почва е толкова бедна, че между редките ръжени и ечемичени класове блещука пясък.

Туй се случи преди години. Хората, които живееха тогава в къщата, обработваха имота и си имаха, освен това, три овце, една свиня и два вола — с една дума, тия хора живееха безгрижно. Те можеха дори да държат и два коня, но разсъждаваха тъй, както и другите селяни в тая местност, и казваха: „Конят сам се изяжда“, което значеше — каквото изработи конят, това изяжда. През лятото Йепе Йенс обработваше земята си, а зиме правеше дървени обуца заедно със своя помощник — млад момък, който също като господаря си умееше да прави обуца тъй, че бяха не само здрави, но и леки, и дори „с фасон“. Освен обуца, те изработваха още и дървени лъжици; всичко туй се продаваше за пари и поради тая причина беше наистина грехота да се казва, че Йепе Йенс и неговото семейство са бедни хора.

Малкият Иб, седемгодишно момче, едничко дете на родителите си, седеше обикновено при тях и като гледаше как работят, дялкаше и той някаква пръчица, при което често пъти си порязваше пръстите. Но един ден малкият Иб стигна дотам, че изработи от две дървени трупчета нещо, прилично на чифт малки дървени обуца, които поиска да подари на Христинка. Но коя беше тая Христинка?

Христинка беше дъщеря на прост лодкар, но беше нежна и миличка. Ако би била облечена по-добре, никой не би повярвал, че тя живее в оная бедна колиба, която се виждаше сгушена в близкото поле. Нейният баща, който беше вдовец, изкарваше прехраната си, като превозваше със своя голям сал дърва от гората до близкия чифлик Силкеборг, а понякога дори до отдалеченото градче Рандерс. Вкъщи нямаше кой да наглежда Христинка и затова тя седеше почти винаги в неговия сал или в гората, сред храстите от боровинки и изтравничета. Когато пък трябваше да отиде по-далеч, в градчето Рандерс, лодкарят оставяше Христинка, която беше една година по-малка от Иб, в къщата на Йепе Йенс.

Иб и Христинка бяха големи приятели. Те си разделяха хляба и ягодите, когато бяха гладни, заедно се търкаляха по земята, тичаха и се

мушкаха навсякъде, а веднъж дори се осмелиха да се покатерят на възвишението и да влязат в самата гора; там намериха няколко бекасови яйца и това беше цяло събитие.

Иб не беше ходил нито веднъж в полето, където живееше бащата на Христинка; също тъй нито веднъж не беше пътувал по реката. Най-сетне му се удаде случай да изпита и това удоволствие. Бащата на Христинка го покани да се разходи със сала и вечерта, преди заминаване, Иб отиде с него в къщата му.

На другия ден рано сутринта децата седяха вече върху грамадата дърва на сала и ядяха хляб и боровинки. Бащата на момиченцето и неговият помощник движеха сала с дълги пръти. Те плаваха по течението и затова се движеха много бързо. На места реката образуваше езера, които бяха обрасли тъй гъсто с хресталак и тръстика, че изглеждаха затворени от всички страни. Но изход все пак се намираше, макар че старите дървета се свеждаха до самата вода, а дъбовете протягаха голите си клони като великани, които са запретнали ръкави, за да покажат голите си жилести ръце. Старите ели, които реката бе откъснала от брега, се държаха здраво с корените си о земята и приличаха на малки гористи островчета; над водата се люлееха водни лилии — това беше чудна разходка! Най-сетне салът стигна до големия бент, където водата шумеше през преградата. Туй беше тъй хубаво, че Иб и Христинка запляскаха с ръце от радост.

По онова време тук нямаше още нито фабрики, нито заселище. Имаше само един стар чифлик с неплодородна земя, където се виждаха твърде малко хора и животни. Само шумът на водата, която минаваше през вратичката на бента, и крясъкът на дивите патици оживяваха местността.

Когато разтовариха дървата, бащата на Христинка купи цяла връзка змиорки и едно закляно прасенце и сложи всичко това в една кошница, която остави на задния край на сала. Сетне потеглиха назад: тоя път трябваше да плават против течението, но понеже духаше благоприятен вятър и платната можеха да се разпънат, салът тръгна бързо, сякаш в него впрегнаха коне.

Щом стигнаха до онова място, където недалеч от брега живееше помощникът на лодкаря, двамата мъже слязоха на сушата, като заръчаха на децата да стоят мирно и да чакат тяхното завръщане. Но да седят мирно, и то дълго време — беше нещо невъзможно за Иб и

Христинка: можеше ли да не надникнат в кошницата, където лежах змиорките и прасенцето? А щом видяха прасенцето, децата не можах да се стърпят да не го вземат в ръцете си, да не го пипнат и да не го обърнат на всички страни. И понеже и двамата поискаха да сторят това в едно и също време, прасенцето падна във водата и заплува по течението. Това беше нещо ужасно! Иб скочи на брега и затича, след него се спусна и Христинка.

— Вземи ме със себе си! — викаше тя и след няколко минути двамата се намериха в един висок храсталак. Не се виждаше вече нито сал, нито бряг. Те потичаха малко, когато изведнъж Христинка падна на земята и заплака. Но Иб я вдигна веднага.

— Върви с мен — каза той. — Нашата къща е близко. — Но никаква къща не се виждаше. Те вървяха все по-нататък, през суха миналогодишна шума, през опаднали клончета, които пращяха под малките им крачета. Изведнъж се чу силен, пронизителен вик — те се спряха и се вслушаха: някой ги викаше. Сетне в гората отекна резкият крясък на орел, които изплаши ужасно децата. Но затова пък в дъното на гората се откри широка поляна, цялата покрита с боровинки. Туй беше тъй примамливо, че те не можах да устоят на изкушението. Останаха на поляната и изядоха толкова много боровинки, че бузите и устните им станаха съвсем сини. Но тогава чуха, че ги викат отново.

— Ще ни бият заради прасенцето! — каза Христинка.

— По-добре да идем у дома! — рече Иб. — Нашата къща е тук, в гората. — И те тръгнаха нататък. Излязоха на някакъв път, но тоя път не водеше към къщи. Започна да става тъмно и страшно. Наоколо цареше дълбока тишина, нарушавана понякога от зловещия крясък на кукумявка или на друга някоя нощна птица. Най-сетне те попаднаха в един гъст храсталак. Христинка заплака, заплака и Иб. После, като се наплакаха, те легнаха върху сухите листа и заспаха.

Слънцето грееше високо в небето, когато децата се събудиха. Те трепереха от студ. Но недалеч от мястото, където бяха прекарали нощта, слънцето светеше през клоните на дърветата. Там можеха да се стоплят и оттам, както мислеше Иб, можеше да се види къщата на неговите родители. Но те се намираха далеч от къщата, в съвсем друга част на гората. Децата се изкачиха на хълма и се намериха пред светло, прозрачно езеро, в което плуваха много риби, озарени от слънчевите лъчи. Това беше тъй неочаквано и хубаво! Съвсем близо до тях

растеше лешников храст, цял обсипан с плодове. Децата си набраха пълни шепи лешници и започнаха да ядат нежните им ядчици. Но тях ги очакваше нова изненада, а заедно с това и нова уплаха. Из храсталака излезе висока стара жена с мургаво лице и черни блестящи коси. Бялото на очите ѝ лъщеше като на негър — тя носеше на гърба си вързоп, а в ръката си държеше чвореста тояга. Тая жена беше циганка. Отначало децата не разбираха думите ѝ. Тя извади от джоба си три големи лешника и каза, че тия лешници са омагьосани и че в тях са скрити най-прекрасните неща в света.

Иб я погледна. Тя говореше толкова любезно, че той се окуражи и я попита дали не иска да му подари тия лешници. Старицата му ги даде веднага, след това си накъса от лещака други лешници и напълни с тях целия си джоб. Иб и Христинка гледаха трите омагьосани лешника с широко отворени очи.

— В тоя лешник няма ли някоя кола с два коня? — попита Иб.

— Как да няма! Има златна кола със златни коне! — отвърна старицата.

— Дай ми ги тогава — рече Христинка.

И Иб ѝ подаде лешника и непознатата жена го завърза в кърпа около шията на момиченцето.

— Ами в тоя лешник няма ли също такава кърпа като Христинкината? — попита Иб.

— Има не една, а десет кърпи! — каза старицата. — В него се намират още и разни хубави дрехи, чорапи, шапки и панделки.

— Ах, дай ми и тоя лешник! — извика Христинка.

Иб ѝ даде и него. Третиият лешник беше малък и черен.

— Тоя можеш да вземеш за себе си — рече Христинка. — И той е хубав!

— А в него какво има? — попита Иб.

— Това, което за тебе е най-хубаво! — отвърна циганката.

И момченцето стисна здраво в ръката си лешника. Старицата предложи на децата да им покаже пътя за вкъщи и те тръгнаха с нея, само че в посока обратна на оная, в която трябваше да вървят. От туй, разбира се, не трябва да се вади заключение, че старицата искаше да открадне децата.

На една глуха гориста пътечка те срещнаха лесничея, който познаваше Иб. Той заведе децата вкъщи, където за тях се безпокояха

много. Простиха им, макар че и двамата заслужаваха наказание — първо, защото бяха изпуснали прасенцето във водата, и второ, защото бяха избягали.

Христинка заведоха пак при баща ѝ в полето, а Иб остана в селската къщичка накрай гората. Когато настъпи вечерта, първата му работа беше да извади от джоба си малкия черен лешник, който криеше в себе си това, което за него беше най-хубаво. Той го сложи внимателно между вратата и прага и хлопна вратата; лешникът се счупи, но в него не се оказа никаква ядка: той беше пълен с някакъв черен мазен прашец, подобен на емфие. Лешникът беше празен или, както се казва, червив.

— Тъй си и мислех! — рече Иб. Пък и можеше ли да допусне, че най-хубавото за него ще се смести в такъв малък лешник? И Христинка, разбира се, не ще намери нищо в своите два лешника — нито хубави дрехи, нито златна кола.

Дойде зимата, настъпи нова година, сетне друга и още една.

Иб порасна. Веднъж през зимата лодкарят дойде при родителите на Иб и разказа, че Христинка щяла да постъпи на работа и че имала голямо щастие, защото щяла да попадне у добри хора — помислете си само! — у един богат кръчмар в Хернинг.

Иб и Христинка се сбогуваха. На прощаване Христинка показа на Иб ония два лешника, които той ѝ даде в гората, като прибави, че тя пази още в сандъка си малките дървени обуца, направени от него, когато той беше още съвсем малък. Сетне те се разделиха.

Иб остана в къщата на майка си. Той стана отличен работник. През лятото обработваше земята, а зиме правеше дървени обуца. Те не държаха вече помощник и той вършеше всичко сам, защото баща му беше умрял. Само понякога, и то от пощальона или от някой пътник селянин, до него стигаха новини за Христинка. Иб знаеше, че Христинка живее добре при богатия кръчмар. Веднъж тя писа на баща си писмо, в което пращаше поздрав на Иб и на неговата майка.

На следната есен, през един хубав ден на вратата на Ибовата къща се похлопа и вътре влязоха старият лодкар и Христинка. Тя беше дошла на гости само за един ден: господарите ѝ изпращаха за нещо коне в съседното село и тя използва случая да се види с близките си. Христинка беше станала много хубава, роклята ѝ беше чудесна и ѝ прилягаше добре. Тя беше тъй нагиздена, а Иб бе облечен в

делничните си дрехи. Бедният момък не можа да каже нито дума; наистина той взе ръката ѝ и я стисна здраво в своята, на лицето му се изписа радостна усмивка, но устата му дълго стоя затворена. Затова пък Христинка бърбеше непрекъснато.

— Не ме ли позна веднага, Иб? — попита тя. Но дори по-късно, когато те останаха сами и той стисна отново ръката ѝ в своята, можа да ѝ каже само:

— Ти си станала същинска дама, а аз изглеждам толкова груб! Колко често съм мислил за теб и за дните, които някога прекарахме заедно.

И хванати за ръка, те отидоха на разходка по склона на възвишението и гледаха в далечината към широкото поле, към високите хълмове, обрасли със зеленина; но Иб и сега не говореше нищо. Ала когато дойде време да се разделят, той почувствува, че Христинка трябва да бъде негова жена: ненапразно тях ги наричаха още като деца годеник и годеница. Нему се стори, че те наистина са сгодени, макар че нито един от двамата не бе загатвал за това.

Те можаха да прекарат само няколко часа заедно. Христинка трябваше да се върне в съседното село, откъдето на следната сутрин щеше да замине талигата на нейните господари. Баща ѝ и Иб я изпратиха до селото. Беше чудна лунна нощ и когато те стегнаха в селото, Иб, който все още държеше ръката на Христинка в своята, почувствува, че не може да я пусне. Очите му блестяха, но думите пак с мъка се ронеха от устата му. Затова пък всичко, което той говореше, излизаше направо от сърцето му. А ето какво говореше той:

— Ако ти не си привикнала още към богатството и не се плашиш от мисълта да станеш моя жена и да живееш с мен в къщата на моята майка, тогава ние можем да се оженим... Но, разбира се, можем да почакаме малко.

— Да, да почакаме още някое време, Иб! — каза Христинка, като стисна силно ръката му и го целуна по челото. — Аз ти вярвам, Иб, и ми се струва, че и аз те обичам. Но все пак трябва да се помисли за това!

И те се разделиха. На връщане Иб каза на лодкаря, че той и Христинка са почти сгодени. Лодкарят намери, че всичко се е случило точно тъй, както е очаквал. Той изпрати Иб до вкъщи и остана да ношува у тях. Повече не приказваха за годежа.

Измина година. През това време Иб и Христинка си размениха две писма. „Верен (или: вярна) до гроба!“ — гласеше подписът под всяко писмо. Веднъж лодкарят дойде при Иб с поздрав от Христинка. Той имаше да му каже още нещо от нея, ала думите излизаха трудно от устата му. Но лека-полека Иб сполучи да узнае всичко: че Христинка живеела добре, дори много добре, че станала много хубава девойка, която всички обичали; че в къщата на господарите ѝ дошъл на гости техният син, който работел в някаква голяма кантора в Копенхаген, и че Христинка му харесала твърде много, а и той на нея — също че родителите нямали нищо против тяхната женитба, но самата Христинка още не искала да се съгласи, защото ѝ било жално за Иб, който мислел тъй много за нея. Затова тя решила да отблъсне своето щастие, както се изрази лодкарят. В първите минути Иб не каза нито дума; той само побледня като платно, поклати леко глава, но сетне се съвзе и каза:

— Христинка не трябва да отблъсва своето щастие!

— Тогава ти сам ѝ пиши това! — рече лодкарят.

И Иб седна да пише писмо; но думите не вървяха гладко, той зачеркваше написаното, късаше... Най-сетне призори писмото беше готово. Ето го:

Прочетох писмото, което си изпратила на баща си, и от него разбрах, че живееш добре и че те очаква още подобър живот. Попитай сърцето си, Христинке, и обмисли добре какъв може да бъде животът ти, ако се ожениш за мене: ти знаеш, че аз не съм богат. За мене не мисли, мисли само за това, което за теб е най-добро. Нека не те свързва никакво обещание с мен и ако в дъното на сърцето си пазиш думата, която си ми дала, тогава знай, че ти я връщам. Желая ти щастие във всичко, Христинке.

Твой завинаги искрен приятел

Иб

Писмото бе изпратено, Христинка го получи.

През ноември разгласиха за женитбата както в селото, тъй и в Копенхаген, където живееше съпругът. Сетне Христинка замина

заедно с неговата майка за столицата, тъй като той не можеше да дойде при тях поради многото работа, с която беше претрупан. Из пътя Христинка се среща в едно селце с баща си и там се сбогува с него. За това се научи и Иб, но не каза нищо. Изобщо той говореше сега много малко и стана твърде замислен, както разправяше майка му. Да, той се замисляше често и неведнъж си спомняше за трите лешника, които бе получил като дете от циганката и два от които беше дал на Христинка. Това бяха омагьосани лешници, говореше тогава старицата: в единия се криеше златна кола със златни коне, а в другия — най-хубави дрехи. Да, тъй и излезе! Всички тия великолепни неща очакваха Христинка в столицата. За нея предсказанието на циганката се сбъдна, а за него? Неговият лешник криеше само черна земя... „Най-хубавото за него“ — каза тогава циганката... да, разбира се, и за него предсказанието се сбъдна. Едва сега той разбра думите на старицата. В черната земя, в тъмния гроб — ето къде ще му бъде най-добре!

Отново изминаха години, разбира се, не много, но затова пък дълги, предълги, така поне се струваше на Иб. Стариат кръчмар и жена му умряха един след друг; тяхното голямо богатство премина в ръцете на сина им. Да, сега Христинка можеше да се разхожда в златна кола и да носи най-скъпи дрехи.

Две години след това от Христинка нямаше никакви известия и когато най-сетне баща ѝ получи писмо, то се оказа съвсем неутешително. Бедната Христинка! Нито тя, нито мъжът ѝ съумяха да задържат богатството; над него нямаше благословия, защото те сами не я желяеха.

Отново раззеления тревата в полето и отново изсъхна. Вече много зими снежната покривка застилаше полето и възвишението, което пазеше жилището на Иб от студените ветрове. И ето, отново грейна пролетното слънце и Иб излезе с ралото си на полето. Изведнъж ралото удари о нещо твърдо. Иб помисли, че това е кремък; но от земята се изскубна голям черен предмет и когато Иб го взе в ръката си и го разгледа по-внимателно, предметът се оказа метал, който блестеше на единия край от удара на оралото. Това беше голяма, тежка златна гривна от езическите времена. Някога на това място бе имало могила, ала времето я беше изравнило със земята. Сега скритото в нея съкровище бе намерено. Иб показа гривната на свещеника, който му

обясни нейната ценност и го изпрати при местния съдия. Съдията съобщи за находката на директора на музея и посъветва Иб сам да занесе гривната в столицата.

— Ти намери в земята най-хубавото, каквото може да се намери — каза му съдията.

— Най-хубавото! — помисли си Иб. — Най-хубавото за мен, и то в земята. Да, ако това е най-хубавото, тогава циганката ми е казала самата истина.

Иб замина за Копенхаген. За него, който никога не бе отивал отвъд своята родна река, тая разходка беше цяло околосветско пътуване. В Копенхаген му изплатиха сумата, равна на ценността на неговата находка. Сумата беше голяма: шестстотин талера. Като свърши работата си, той тръгна да се поразходи из града.

Една вечер, тъкмо преди заминаването си, Иб бе излязъл на разходка из улиците. По едно време той се заблуди и тръгна в посока, обратна на оная, по която трябваше да върви. Така попадна в някаква глуха уличка в предградието на града. Наоколо не се виждаше жив човек. Но в тоя миг от една бедна къщурка излезе малко момиченце. Иб се обърна към него и го запита за пътя, но момиченцето го изглежда уплашено и заплака горчиво. Тогава Иб го попита защо плаче, но в отговор се чу само неясно бърбене. Когато те стигнаха до фенера, чиято светлина падна право върху лицето на момиченцето, сърцето на Иб заби силно: пред него стоеше Христинка, точно такава, каквато той я помнеше от дните на детинството си!

Той последва момиченцето в бедната къщурка и се изкачи по тясната разклатена стълба, която водеше горе, в една малка таванска стаичка с полегат таван. Въздухът в стаята беше тежък, задушен, огън нямаше и в един от ъглите се чуваше някакво тежко, отсечено дишане. Иб запали кибрит — в ъгъла върху ниско легло лежеше майката на момиченцето.

— Не мога ли да ви помогна с нещо? — попита Иб. — Аз дойдох с момиченцето, тук не познавам никого. Нямате ли съседи или някой друг, когото бих могъл да повикам при вас? — И като каза това, дигна главата на болната и оправи под нея възглавницата.

Това беше Христинка, Христинка от полето!

Вече много години нейното име не бе произнасяно пред Иб, за да не се смути спокойствието му, още повече, че слуховете за нея бяха

най-неутешителни. Парите, които мъжът ѝ наследил от родителите си, го направиха лекомислен. Той напусна работата си, преживя половин година в чужди краища, сетне, като се върна в столицата, започна да живее на широка нога и направи дългове. Корабът се наклоняваше все повече и повече на една страна, докато най-сетне потъна съвсем. Неговите весели приятели и другари от кръчмите говореха, че така му се падало, защото живеел безразсъдно. И през една тъжна утрин тялото на нещастника бе намерено в един от градските канали.

Христинка беше вече с единия крак в гроба. Нейното второ дете, родено в сиромашия, умря няколко седмици след раждането си, а самата тя, самотна и изоставена от всички, лежеше сега на смъртно легло в бедната стаичка сред лишения и немотия. По-голямото ѝ момиченце, което също се казваше Христинка, търпеше заедно с нея немотията и глада. То доведе Иб при майка си.

— Плаши ме мисълта, че след смъртта ми детето ще остане съвсем само — прошепна с въздишка тя. — Какво ще стане с моето бедно момиченце? — Повече тя не каза нито дума.

Иб, драсна отново кибрит, запали угарката от свещта, която намери в стаята, и освети сиромашката наредба. Сетне той погледна малкото момиченце и си спомни за Христинка, когато тя беше още дете. Да, заради нея, заради оная Христинка той можеше да обикне и това дете, което му беше съвсем чуждо. Умиращата го погледна, очите ѝ се разтвориха широко — позна ли го тя? Това остана тайна: устата ѝ се затвори навеки.

Ние сме пак в гората, на брега на реката Гуденау. Небето е намръщено, полската трева е пожълтяла, есенният вятър гони листата, паднали от дърветата в реката и нататък в полето, където се издига хижата на лодкаря, обитавана днес от чужди хора. Но в полите на възвишението, под закрилата на високите дървета, се издига селска къщичка, току-що варосана и изписана. Вътре, в камината на тая къщичка, гори полски тор, вътре свети ясно слънчице: там светят и две ясни детски очички, а от розовите усмихнати устица се носи шепот, приличен на чуруликането на чучулигата. Живот и веселие зацариха в къщата, откакто в нея се посели Христинка. Ето, тя седи на коленете на Иб. Той замени баща ѝ и майка ѝ, които изчезнаха като сън из паметта ѝ.

Сега Иб живее в хубава, гиздава къщичка, сега Иб си има и Христинка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.